

Nie zgodne z konstytucją przepisy o karaniu związkowców

Trybunał Konstytucyjny 13 maja 2008 r. wypowiedział się w kwestii odpowiedzialności za działalność sprzeczną z ustawą o związkach zawodowych. Działacze związkowi, którzy w związku z pełnioną funkcją wykonują działalność niezgodną z ustawą o związkach zawodowych, nie będą podlegać karze grzywny lub ograniczenia wolności, ponieważ, zdaniem Trybunału, art. 35 ust. 2 ustawy z 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (t.j. Dz.U. z 2001 r. nr 79, poz. 854 z późn. zm.) jest niezgodny z konstytucją.

Ewa Podgórska-Rakiel

Do tej pory było tak, że pracodawca mógł złożyć do prokuratury doniesienie przeciwko związkowcowi, który działał w sposób sprzeczny z ustawą. Jednakże w związku z tym, że zakwestionowany przepis (art. 35 ust. 2 ustawy o zw. zaw.) nie wyznaczał bezpośrednio granic działań związkowców w związku z prawem do rokowań, do zawierania układów zbiorowych pracy i innych porozumień, do organizowania strajków pracowniczych i innych form protestu, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że był on niezgodny z konstytucją. Przepis określał sankcję za naruszenia zakazów i nakazów, ale nie spełniał konstytucyjnego wymogu określoności regulacji prawnych. Trudno na jego podstawie ustalić, czego konkretnie nie wolno, co jest zakazane.

Wątpliwości toruńskiego sądu

Z całą pewnością zasadną była wątpliwość Sądu Rejonowego w Toruniu, który rozpatrując zażalenie spółki z o.o. w związku z odmową prokuratury wszczęcia dochodzenia przeciwko członkom związków zawodowych działających przy spółce, uznał iż kwestionowany przepis nie pozwala na udzielenie jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, jaka to działalność

sprzeczna z ustawą osób kierujących organizacjami związkowymi prowadzi do odpowiedzialności karnej. Związkowcy skierowali do zarządu spółki postulaty załogi dotyczące m.in.: zmiany zarządu spółki, dokonania analizy struktury i kosztów zatrudnienia określonych osób i podmiotów gospodarczych, zaprzestania współpracy z wybranymi podmiotami gospodarczymi, ogłoszenia upadłości spółki. Żądania te, zdaniem prezesa, były sprzeczne z ustawą o związkach zawodowych. Zdaniem sądu posłużenie się niejasnym i w istocie niedookreślonym znamieniem „działalność sprzeczna z ustawą” nie spełnia minimalnych standardów poprawnej legislacji urzeczywistniających konstytucyjną zasadę państwa prawnego. Nie precyzuje też w niezbędnym zakresie znamion czynu zabronionego zgodnie z wymogami konstytucyjnymi. Janusz Niemcewicz, sędzia TK podkreślił, że przepis nie wskazuje, czy działalność związkowca jest sprzeczna z ustawą wyłącznie w sytuacji, gdy działa on na niekorzyść pracodawcy czy też na przykład państwa lub osób trzecich. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że skoro ustawa wprowadza sankcję w przypadku zachowań zabronionych nie może pozostawić jednostki w nieświadomości czy nawet niepewności co do tego, czy jakieś zachowanie stanowi czyn zabroniony. W demokratycznym państwie prawnym musi

się mieć możliwość ustalenia na podstawie przepisu karnego, jakie zachowanie podlega karze.

Konsekwencje wyroku TK

W praktyce wyrok Trybunału oznacza, że każdy związkowiec musi dokładnie wiedzieć, na czym polega niedozwolone działanie. Tym samym dotychczasowa treść art. 35 ust. 2 ustawy o związkach zawodowych nie może być podstawą wszczęcia dochodzenia przeciwko działaczom, bo nie precyzuje na czym ma polegać niezgodne z tą ustawą działanie związkowców. Fizycznie niemożliwe jest zatem karanie na jego podstawie.

W odniesieniu do pracodawców treść art. 35 ust. 1 ustawy związkowej pozostaje nadal aktualna, ponieważ jak dotąd nie była kwestionowana – i wydaje się, że nie ma do tego podstaw. Zatem w każdym przypadku, gdy pracodawca bądź osoba pełniąca określone funkcje w zakładzie pracy – np. dyrektor czy kierownik – celowo utrudnia działalność związkową, przeszkadza w utworzeniu organizacji związkowej czy dyskryminuje pracownika z powodu jego przynależności do związku zawodowego albo w związku z pełnieniem funkcji w zarządzie organizacji związkowej, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności. Takie same konsekwencje mogą spotkać wskazane osoby za nie-

dopełnienie obowiązków wobec organizacji związkowej wynikających z transferu zakładu pracy, a także w przypadku nieodprowadzania na konto związku pobranej od pracownika składki czy odmowy partycypacji w kosztach działania organizacji międzyzakładowej (por. art. 26¹, 33¹ i 34¹ ustawy o zw. zaw.).

Utrudnianie działalności związkowej

W piśmiennictwie wskazuje się na następujące rodzaje działań lub zaniechań, które mogą być kwalifikowane jako utrudniające działalność związkową: odmowa udzielenia doraźnego zwolnienia, uzyskanie korzyści majątkowej bez podstawy prawnej (art. 405 k.c.) przez zaniechanie przekazania środków finansowych pobranych od członków związku zawodowego (w tym wypadku związek może dochodzić również wypłaty należnych odsetek), a ponadto żądanie zapłaty za lokal na działalność związkową w niemożliwej do spełnienia wysokości czy niewypełnienie wobec związków zawodowych obowiązków wynikających z ustawy o zwolnieniach grupowych.

i Autorka jest specjalistką biura eksperckiego KK NSZZ Solidarność.